

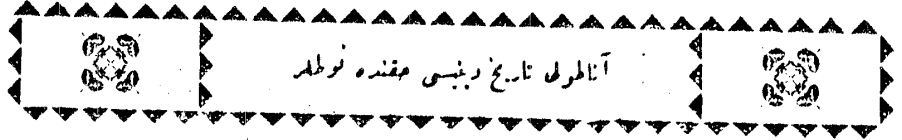
درگاه

اون بش کونده بر نشر اولنور علم و صنعت مجموعه سی

ه کانون نانی ۳۳۹

نومرو : ۲۲

ایده‌چی سنه: دردنجی جلد

«F. Babinger» ك «Schelch Badr ed-din, der Sohn des Richters von Simlaw»

نام اثری مناسبه

«der Islam» مجموعه سنك XII نجی جلدی : ص ۱-۱۰۶ ، XII نجی جلدی : ص ۱۰۳-۱۰۹

کوبرلی زاده محمد فؤاد

استانبول دارالعلوم تورك ادبیاتی تاریخی مدرسی

آکلاشیلیور ، چونکه بو اثر « بدرالدین » حقنده بر مونوغرافی اولندن زیاده ، آناطولیده کی دینی حرکتلرکی روحی و معنوی عاملرینی تاریخی بر نقطه نظر دن تثبیته چالیشان عمومی بر تجربه قلمدرکه ، قیمت و اهمیتی کی نقائص و خطیاتی ده بوندن متولددر . « تورك ادبیاتنه ایلک متصو فلر » ده قسماً ایضاح ایتمش اولدیفمز وجهه ، آناطولیده عصرلرجه دوام وتورلو تورلو شکلرده تجلی ایدن دینی حرکتلری لایقله قاورایلیک و علمی بر صورتده تحلیل و تشریحیه موفق اولقی ایچون اولری منفرد و مستقل بر حادنه کی دکل اوزون و منمادی بر سلسله تک بر برینه مربوط حلقه لری طرزنده یعنی « Continuité » لرینی محافظه ایدهرک مطالعه ایتملیدر . بونک ایچون ایسه ساجوقیلرک آناطولی بی استیلالندن بری آناطولیده تکیون ایدن حرکات دینییه ، تشکیک و تعمم ایدن طریقت وزمره لری ، مثلاً « قلندرلر ، حیدرلر ، بابائیلر ، اخیلر ، مولولر ، یسولر ، بکتاشیلر » کی بونوک تشکیلاتلری ده برین و اطرافلی بر صورتده تدقیق ایدهرک ، بونلرک اسلام تاریخ دینیسندن کی عمومی طرز تکیونلریله تورك حرشده کی خصوصی موقعلرینی قطعی و صریح بر صورتده میدانه چیقارمق لازمدر . مثلاً ، منشأ بی « خراسان » ده کی « ملامتیه » مسلکندن آلارقی ، « مصر ، سوریه ، هند ، افغان ، ایران ، آناطولی » ساحهلرنده عصرلرجه حکمران اولان و مؤخر بر جوق طریقتلرک تشککده شده مدخلدار بولونان « قلندریه » جریبانک تکامل تاریخییی آکلاشیلیورده ، آناطولی تاریخ دینیسنه عائد بر تجربه قلمده بولونقی امکانشزدر [۲] کذلک ، موسیو « بابینغر » ک ظن ایتدیکی کی ۱۴ نجی عصرده دکل اولندن ای اول کوجوک آسیاده بر موقع مهم قازانان « اخیلر » حقنده کی تدقیقات ایلرله ده کی [۳] و علی العموم آناطولی ساجوقیلرک تاریخ حرشی حقنده اطرافلی تثبیت یامه دن اول ، عثمانیلر زماننده کی حرکات دینییه کی ایجابات علمییه موافق بر شککده تدقیق

(۲) بوباید ماسینیونک (هارتویغ ده رنبورغ متنوعاتی ، ص ۳۱۶ ، یارس ۱۹۰۹) ور . هارتمان (اسلام ، جلد ۸ [۱۹۱۸] ۱۷۱) نده کی تدقیقاته باقیکنز ، اساساً کرک بومهم حرکتک باشلیجه مثملری حقنده خصوصی مونوغرافیلر ، و کرک بوتون مذهب اربابی حقنده عمومی ماهیتده بر رساله ده موجود ده کیلدر . بالکنز نیقولسون ک (اسلام تصوفه عائد تدقیقات ، ص ۱-۷۶) ابوسعید ابوالخیر حقنده کی تحقیقاتی صوک درجه ممددر . عمومیتله بونوک برولی عد اولان بو ذاتک « دینسز اولدینی حقنده معاصرلردن ابن حزم شکایتده بولونیور (المل والنحل ، ۴ ، ۱۸۸) آناطولی تاریخ دینیسنه عائد اترك برنجی جلدینی تشکیک ایدن ، « قلندریه » حقنده کی تدقیقاتیزه « ملامیلر » متعانی اوزون بر فصل وارددر . (۳) بونک ایچون باقیکنز ، تورك ادبیاتنه ایلک متصو فلر .

اوافق بر مقدمه دن صوکره ، ۱۴۰۰ سنه سنده عثمانلی ایمپراطورلرک وضعیتی ایضاح ایلر ایشه باشلا یور . او دور حیات سیاسی و معنوییه کی کوسستمده رک « بدرالدین » ک ناصل بر محیط روحی ایچنده وجوده کدیکی ایضاح ایدن بوا یلک مبعی متعاقب « بدرالدین » ک ترجمه عالی و اولنک طرفدارلری طرفندن وجوده کتیریلن حرکت عصیانیه حقنده تفصیلات وارددر . مؤلف « کیزه » تک نشریه حاضر لاندینی آنونیم تاریخ ایلر « عاشق پاشا زاده ، نیری ، ادریس ، لطفی » کی اسکی عثمانلی منبرلرک و بر دیکی معلوماتی و « دو قاس » ک افاداتی عیناً نقل و ترجمه دن صوکره اولنک کوزهل بر خلاصه سنی و یریسور . متعاقباً « بدرالدین » ک نظریه سنی تدقیق دن صوکره ، اولنک « صوفیلر » له کوجوک آسیاده کی « قیز یازاشاق » قیابندن حرکتلرله علاقه سنی اوزون اوزون آراشدیریور ، ونهایت ، بدرالدینک سلسله سلوککی و اولرینی کوسستمون ایکی لاقه ایلر کتایشی یاتیریور . مؤلف Der Islam ک XII ، 2-1 نسخه سنده بعض اوافق تفک تصحیحات و علاوات ایلر « بریتیش ووزلوم » ده کی « بهشتی » تاریخک « بدرالدین » عائد اولان قسنی نشر و ترجمه ایتک صورتیه ، بو خصوصه کی قیمتلی سعینه دوامدن کری قلمادینی کوسستمده در [۱]

موضوعی اعتباریه جدأ بک مهم و پاک یکی اولان بو اثری وجوده کتیرمک ایچون ، کنیش ییلیوغرافی معلوماتنه وشایان غبطه بر جرأته مالک اولان مؤلف بونوک بر غیرت صرف ایتمش اولدینی در حال [۱] ب. بونک بالخاصه اخیر آلمان مستشرق مجموعه سنی ، جلد ۷۶ (۱۹۲۲) ده نشر ایتدیکی « آناطولیده اسلامیت » عنوانی مهم مقاله سنده کوسستمده در . بدرالدین سیاوی حقنده کی تدقیق لریه بر نوع مقدمه تشکیک ایدن بونکی تبصیره ایلر مقاله نامه آیتقدن برآز صوکره دسترس اوله یلایکیم جهته بوراده مع التأسف یوازدن بحث ایدمه میجکم . بو کاعائد تنقید و مطالعه لم دارالفنون ادبیات فاکولتسی مجموعه سنی ک ۱۹۲۲ ایلونده انتشار ایدمک اولان دردنجی صایسنده نشر اولونه قیددر [۲] بونک دارالفنون مجموعه سنك ۴-۵ نومرولی نسخه لنده انتشار ایتشددر [۳]

موسیو « بابینغر » ک بو اثری ، پروفیسور باقوبک بکتاشلیاتی حقنده کی تدقیق لردن صوکره ، آناطولی تاریخ دینییه حقنده اوروباده یلیلمش اولان ایلک تجربه لردن بریدر . قرون وسطی و اخیرده آناطولی ساحه سنده وجوده کلن دینی حرکتلرک تدقیق ، بالکنز تاریخ ادیان نقطه نظرندن دکل بالخاصه تورك تاریخ مدنی و سیاسیسنک توضی ایچونده ضروریدر . بزه تورك تاریخ ادبیاتی ایچون بوتاریخ دینی تدقیق تنک نه قدر لازم اولدینی بالتجربه کوردیکیم جهته ، آبرنجیه بو ساحه دهده اوزون تیبات اجرانسه مجبور قالمشده کی « تورك ادبیاتنه ایلک متصو فلر » عنوانی ارمزده عثمانلی ایمپراطورلرک تأسیس دن اول آناطولیده کی دینی حرکتلر حقنده کی مسامحیزک نتایجی مندرجدر . اوزماندن بری دوام ایتکده اولان تدقیق نری « آناطولی تاریخ دینییه حقنده تبصیرات » عنوان عمومییه حقنده قسم قسم نشره حاضر لاندیفمز جهته ، موسیو « بابینغر » ک بونکی اثرینی ناضیل بونوک بر منویته قارشیلادیغیزی ایضاحه لزوم کور میوزر . بو مقدماتی سرد ایتکدن باشلیجه مقصد سز ، موسیو « بابینغر » ک نظر اهمیتی پاک حققی اولارقی جاب ایدن بو معضل سلسله حادثاتک دها اولجه طرفزدن ده پیش تدقیق آلاندینی کوسستمک و مؤلفک « تورك متبیلر دن برشی بکلنه میجکی » حقنده کی استغفار فکر مطالعه سنه رغماً مستشرقلر محافانک بو خصوصه نه قدر ناچیز اولورسه اولسون « تورك متبیلرک اشتراک مسامحیسندن ده مستفید اولایله جکلرینی ایضاح ایتکدر .

« بدرالدین سیاوی » نامی اطرافنده طویلانان حرکت دینییه تدقیق ایدهرک بو صورتله آناطولی تاریخ دینییه حقنده کی مستقبل تدقیقانه بر نوع عمل قورمق کی جوق مفید بر مقصد تعقیب ایدن مؤلف [۲] مجموعه سنك ۱۳ نجی نسخه سندن بری در چاپ کده اولدیفمز « بدرالدین » رساله سنی حقنده دارالفنون تورك ادبیاتی تاریخی مدرسی فؤاد ک طرفندن یازلش اولان تنقیدی بونشندن اعتباراً درجه ناچیزدور . بونکله تدقیقیه و یانده پروفیسور تره لیس طرفندن نشر ایدمکده اولان « عثمانی تدقیقاتی Mng » مجموعه سنك اخیراً چپان دردنجی نومرورنده انتشار ایش و آبرنجیه برساله هکندده طبع اولونشدر .

اولونه بيلمه سنى امكان داخلىده كورموروز. پروفور
« ياقوب » ك بكتاشلىق حقتده كى تدقيقتنده اصلا
دوغرو وصرىخ تىجهلر الله ايدمه مەسى ، بو عرض
ايتديكم نطقه نظره ، اختياري ويا ضروري ، عدم
اتباعدن ايلرى كلكشدى [۴]

كوسىبلى زاده محمد فؤاد

اجتماعيات

تورك دولتنك تكاملى

۷

تورك معجزهسى

اسكى توركار شامى بر قوم ايدىلر ، اجتماعى
حياتك اهميتلى انقلابلىرى شاعرانه خياللر ، دينى
تمللرله ايضاح ايدىلدى . بوندن دولاييدركه
الاهلره دائر اسطورهلرله تمدنكار قهرمانلر متمانى
منقبهلردن مركب غايت زىنكبن بر شفاهى ادبياتلىرى
واردى . بو ادبياتى تحليل ايدمك اولورسه قى
كوروروزكه اسكى توركارك اسطورهلرله دوشونى
درين بر فلسفهلىرى ، تمثيللرله افاده ايدىلر دوغرى بر
سوسيوپولوژيلى واردى .

اجتماعى انقلابلرلك اهميتلىلىرى « يكي بر ايلك
تشكىلى » ، « بر ايلك اسارته دوشمەسى » ، « بر
ايلك يكيكندن استقلاله نائل اولمەسى » كى حادىلردى .
بر « ايل » ك تشكىلى ، بويوك بر مفكورلرلك خلقك
روحندن انفلاق ايتمەسە باغايدي . اسكى توركار ،
مفكوره بى كوكندن اين بر آلتون ايشيق صورتنده تصور
ايدىلدى . بو ساوى تورك روحلرله ازدواجندن
الاهى قدسيته مالك يكي بر جمعيت وجوده كلىردى .
بعضاً بو نور بوغو خالنه اوغوز خان ايون واقع
اولدينى كى بر كنج قىز صورتنه تمثلى ايدردى .
بعضاً آلافتوا خاتون ايون واقع اولدينى وجهلر بر
كوزلر دليقائلى شكلنه كىردى . بعضاده بر بوغا ،
بر قورت ، بر كوك ، بر آرسلان ، بر قوش قيايغنه
كىردرك برنسلر وياخود برنسلرله معايشه ايدردى .
بعضاده بر ايرماغك صويته تيجلى ايدرك تاس
ايتديكى قادىنلىرى كى بر ايدردى . مع مافيه آلتون
ايشيق بو ولودى هر زمان حائز دكدى . سنەك
معين بر آنى واردىكه بونك ايچنده « طبيعى عشق »
غليان خالنده بولونوردى . ايشته بو « عشق چاغى »
ايتاسنده ايدىكه آلتون ايشيق ذكر ايتديكمز
صورتلردن برنده تيجلى ايدرك لاهوتى بر معايشه ايله
بر « ايل » ك تاسسنة بادي اولوردى . مثلا صاغين
خانك كرمەسيله قرق جاريەسى بر كىجه صباحه دوغرو
قىره چيغمشلىردى . بر ايرماغك يانه كلدلىر . صورك
آلتون كى پارلايدىنى كوردلىر . هبسى پارماقلىرىك اوچى
بوصوبه باطردىلر . مكر عشق كىجهسى ايتش . آلتون
ايشيقله بوتاسين هبسى كىبه قالدلىر . خاقان بو قىزلىرى
كنهكار ظن ايدرك قرقىده كوكن طافنه نى ايتدى .
ايشته ، قىزغىزلر اوراده بو قرق قىزدن توره دى .

اسكى توركار (يكي بر ايل) ك تشكىلى معجزوى
بر صورتده ايضاح ايتدىلر كى ، بر ايلك اسارته
دوشمەسنىده يته معجزهلرله تفسير ايدىلورلدى .
بو ايلك دوشدىكى فلاكتدن قورتولورق تكرار

استقلاله نائل اولماسى ايچونده يكيكندن بر معجزه
مظهر اولمەسى ، آلتون ايشيقله يكيكندن تاس
ايتمەسى لازمدى .

دوقوز اوغوز همتەسنه كوره اسكىدن اوغوز
جمعيتى حكومتسز ، توره سز ، خاقانسز بر بويلر
كومەسندن عبارتدى . بوبويلر ، بر كىجه كوكدن
بر نور ستونك بر اوزرينه ايتديكى كوردلىر . بو
آلتون ايشيقلدن بر جام آغاجى كىبه قاهر قىش
شهراده دوغوردى . بونلك ك كوكچوك اولان
بوغو خان ياقوانه انتخاب اولوندى . بوصورته اوغوز
ايلي معجزوى بر صورتده تاسيس ايتدى . كوكدن
ايتن نورستونى بر يوزنده تيجر ايدرك يشم طاشلندن
بر قايي وجوده كتيرمشدى . بو قاييه « قوطلر داغ »
آدينى ويردىلر وولى حركت تمثالى كى مقدس طاشيدىلر .
بياضلرله بوروشش آق صاقالى براختيار بوغو خانك
رؤياسنه كلكش ، بو قاييه حرمت كوستردكارى مدتيجه
اوغوزلرلك حاكيتده قاله جقلىرى خبر ويرمشدى .
فى الحقيقه اوغوزلر بوتماله حرمت ايتدىلرلى مدتيجه
بويوك بردوات خالنده ياشادىلر . فقط ، « بولون
تكين » آدى برخان ، اوغانه آلدېنى چين فغفورينك
قىزيتنه مقابل ، بو تاريخى يادكارى چينيلرله هديه
ايتدى . چينيلر بو قايي پارچه لايقى ، آرابالره
مملككلرله طاشيدىلر . بو صورته قوه قدسيه دن
محروم فالان توركار ، داغلردن ، طاشلردن ، وحشى
حيوانلردن ، مەمدەكى چوجوقلردن « كوك ، كوكچ ،
كوكچ » ديه هيج صوصايلان بر سس ايشيتمك
باشلادىلر . بر آندە بوتون صولر قوروشش ، بوتون
يشيللكلر صارارمش ، هواك رنگى مائى رقسوته
بوروششى . اوغوزلر آرتق بواولكده بر صو
بريلرينك كندىلرلى ايتمەدىكى ، « كوكچ ! »
اسريله بورادن قوغولمده اولدقلىرى آكله يرق
اوچ بولوك آيرىلدىلر . بر بولوك يش بالغه كيدرك
اوبورلر حاكم اولدىلر . دوقوز اوغوز دولتى
تشكيل ايتدىلر . بر بولوك بوز قىزلره داغله يرق
چوبانقله ياشادىلر ، بر بولوك ده اورمانلرله چيكلرك
آوچيقله عمر سوردىلر .

سلجوقلرله عثمانلرلك اجدادى اولان اوغوزلر ،
بوملى فلاكتى باشقه شكلده حكايه ايدىلورلر : او -
غوزلرله تامارلر دائمى صورتده محاربه ايدىلردى .
فقط ، غلبه دائما اوغوزلرده قالىردى . ايلخان آدى
مفكورەسز بر خاقانك دورنده تامارلر سائر قوموشو
ملتلرله كىزليجه اتفاق ايدرك اوغوزلرلك اوزريشه
باسقين يادىلر . اوغوزى عموميتله قىليچدن كچيرەك
اوغوز صويته نهايت ويرمك چاليشدىلر . فقط ،
تاكىرى اولرى بوخاشانه فكرلرله موفق ايتمەدى .
ايلخانك اوغلى قايلان (قاي) ايله برادر زادەسى
(نوكوز) نشانلىرى اولان ايكي قىزله برابر برداغه
قاجيدىلر . اوراده كىزلى بر يول بولورق هر طرف
يوكسك داغلرله قوشايتلمش مجهول براووايه ايتدىلر .
ديشارى چيقيق ايچون هيج بر قاپسى اولمايان بو

(۴) سلجوقلرلك تاريخ مدنيتلرندن صرف نظر ،
تحقيق نسبة قولاي اولان سياسى تاريخلىرى بيله
هنوز درين بر ظلمت ايچنده در . ژ . لورانك
« ۱۰۸۱ » تاريخلرله قادار غربى آسياده بيزانس
وسلجوق توركارى ، پارس ، بوزمه ورو ، (۱۹۱۹)
بو خصوصه ايلهرى به دوغرو آيتلمش مهم بر خطوه
تاقى اولونه بيلر . مؤلف مستشرق اولادىنى ايچون
اوروپا لسانته ترجمه ايدلمش اولان شرق منابعندن -
حق شارل شەفر ، (پارس ياشايان شرق ديللىرى
نشرىاتى مياننده ، ۳ نجي سەرى ، جلد ۷ ، ۸ و علاومەسى
پارس ۱۸۹۱-۷۰) فرانسجه بيه ترجمه ايتديكى نظام
الملك ك سياسيتنامەسى بيله نظر دقتە آلتينامشدر .
استفاده ايدمه مشدر ، كذا اسلام و تورك تاريخى حقتده كى
جزئى وقوفى ، و توركارك دائما كوكچيه وصوفونجى
طائفه اولدقلىرى حقتده بيزانس وارنى مشايعدن
ايتدىكى باطل ذهابلر كندىسك موفقيته مانە تشكيل
ايتشدر .

بونلكه بر ابر بوفلى حكلره مع التأسف آناطولى
تاريخى تدقيق ايچش اولان مستشرقلرده تصادف
اولونوبور . حق (قلمان هوار) لورانك بر ايتدى
تنقيد ايدركن « توركارى صرف صوبونجى تاقى
ايدن مؤلفه بونلك بونجه دوشانلر قارشى اوقادار ،
دواملى و قدرتلى بر دولت تاسيس ايتلرلى نامىل
مكن اولدينى » صوردينى حالده آناطولىده تورك
مدنيتك انكشافى آتجق ميلادى ۱۳ نجي عصرده
كوستريور (زورنال آزياتيك ، سەرى ۱۴ ،
[۱۹۱۹] ۳۳۳ ، زورنالده ساوان (كانون ثانى
شباط ۱۹۲۳ و ۱۱ . حاويله توركلرلك آناطولىده كى
مدنى انكشافلىرى - بوراده تشرح ايدمه بيجكز
برجوق سيلردولايسيله - ده ايركن بزدوره ارجاع
ايتك اقتضا ايدر . بومدى ايدرك بويوك بر قسى
اهل صليب محاربه لى موغول و تيجور استيلا لىرى ،
بيزانس ايله اولان محاربات ، داخلى حرب و قياملر
تيجه سنده ضايع اولمش اولدينى كى قالمش اولان
آناطولىه علم عالمنجه هنوز مجهول بولنقده در . كاتب
چامى سلطان قىليچ آرسلان نامنه يازيش بر طاقم
ايرلر ذكر ايتديكى حالده (كشف الظنون ، ۲ ، ۱۱۲)
بزده « جلال الدين رومى » دنده اولكى بر زمانه
منسوب احمد فقيه اسمندە تورك شاعرى حقتده بر
تبعنامه نضر ايتك اوزره يز .

بوتون محزب تائيرلرله رغماً قالمش اولان متعدد
ايرلردن استحصال ايدىلن جزئى اهميتده وشقه ليله بوكا
عائد ياكلكش تلقيرلى تصحيح « توركلرلك شيمدىيه
قادار ظن و قبول اولونديندن ده اول آناطولىده
بر مدنيت قورمىش اولدينى اثباته كفايت ايدر .